

บทที่ ๒

วิธีวิจัย

ข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ได้อาศัยผลจากกรณีศึกษาความรู้เบื้องต้น ทศนคติและวิธีปฏิบัติ
 เกี่ยวกับอนามัยครอบครัวของสำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ซึ่งทำการทดลองศึกษาชาวไทยมุสลิม
 ในภาคใต้ที่จังหวัดยะลา โดยทำการสำรวจระหว่างเดือนสิงหาคม ถึง กันยายน พ.ศ.๒๕๑๑
 ภายใต้การอำนวยการของกฤษณศรี สุวิปกิจ นำมาเปรียบเทียบกับผลการสำรวจความโครงการ
 วิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากร โดยการสุ่ม
 ตัวอย่างประชากรในเขตชนบททั่วประเทศ เมื่อเดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม พ.ศ.๒๕๑๒ ของ
 ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ภายใต้การอำนวยการของดร.ช่วย-
 ศาสตร์จารย์ ดร.วิสิษฐ ประจวบเหมาะ

การเก็บรวบรวมข้อมูล

๑. การสุ่มตัวอย่าง

สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ได้ทำการสำรวจชาวไทยมุสลิมในภาคใต้ โดยการเลือก
 ตำบล ๖ ตำบล ซึ่งอยู่ในขอบเขตของจังหวัดยะลา ได้แก่ตำบลบือมัง ในอำเภอรามันต์ และตำบล
 บางโงยสีเนอในอำเภอยะหา ซึ่งแต่ละตำบลอยู่ห่างจากจังหวัดประมาณ ๒๕ กิโลเมตร เหตุที่
 เลือก ๖ ตำบลนี้ก็เพราะว่า สภาพของหมู่บ้านไม่กระจุกกระจายมากนัก สะดวกแก่การสำรวจ
 ประชากรส่วนใหญ่มีเชื้อศาสนาอิสลาม มีอาชีพทำสวนยาง และเจ้าหน้าที่อนามัยของทั้งสองหมู่บ้าน
 เป็นผู้สุภาพมาเลยท้องถิ่นได้

ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ได้ดำเนินงานใน
 โครงการวิจัยต่อเนื่องระยะยาวเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจและประชากร
 เพื่อการศึกษาสภาพสังคม การ เศรษฐกิจและประชากร ทั้งในเขตเมืองและเขตชนบทของประเทศ
 ไทย ทั้งนี้รวมทั้งอำเภอชายแดน อำเภอที่มีการปฏิบัติการของผู้อพยพ และอำเภอใน ๘ จังหวัด

ภาคใต้ อันได้แก่อำเภอในจังหวัดยะลา ปัตตานี สตูล และนราธิวาส

ข้อมูลที่น่ามาไว้ในการศึกษาเปรียบเทียบครั้งนี้เป็นข้อมูลในเขตชนบท ซึ่งมีการ
ดำเนินการทางสถิติ เพื่อให้ได้ตัวอย่างที่สามารถเป็นตัวแทนของทั่วประเทศได้อย่างใกล้ชิด
ที่สุด ในการนี้ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร ได้รับความปรึกษาจากศาสตราจารย์ เลสลีย์
ริช (Professor Leslie Rich) ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยของโรงเรียน มหาวิทยาลัยมิชิแกน
สหรัฐอเมริกา ดำเนินการโดยอาจารย์แองเจนี และนอร์ ซึ่งได้กำกับการสุ่มตัวอย่างสำหรับ
การวิจัยในเขตชนบทเป็น ๓ ชั้น การสุ่มตัวอย่างแต่ละชั้นมีวิธีการโดยย่อดังนี้

ชั้นที่ ๑ สุ่มตัวอย่างอำเภอขึ้นมา ๑๕ อำเภอ โดยนำเอาอำเภอต่าง ๆ ทั้งหมด
ทั่วประเทศมาแยกออกเป็น ๑๕ กลุ่ม โดยนำเอาอัตราส่วนร้อยละของประชากรที่ไม่ได้ประกอบ
อาชีพทางเกษตรกรรมเป็นหลัก ทั้งนี้ให้อำเภอที่มีผู้ที่ไม่ได้ประกอบอาชีพทางเกษตรกรรมร้อยละ
๐.๓ - ๐.๔ เป็นกลุ่มที่ ๑ กลุ่มถัดไปมากขึ้นตามลำดับ จนถึงร้อยละ ๔๐.๖ - ๔๖.๖ เป็น
กลุ่มที่ ๑๕ ด้วยวิธีการเช่นนี้จะได้ลักษณะของแต่ละอำเภอแยกตามประชากรที่ไม่ได้ประกอบ
อาชีพทางเกษตรกรรมทั้งหมด ๑๕ กลุ่ม ในแต่ละกลุ่มมีวิธีการทางสถิติสุ่มตัวอย่างเลือกออก
มากลุ่มละ ๑ อำเภอ ดังนั้นในชั้นนี้จะได้อำเภอที่ตกเป็นตัวอย่าง ๑๕ อำเภอ

ชั้นที่ ๒ ในแต่ละอำเภอเลือกหมู่บ้านเป็นตัวอย่างอำเภอละ ๓ หมู่บ้าน โดยนำ
หมู่บ้านทั้งหมดของทุกตำบลในอำเภอนั้นมาเรียงลำดับ ตามจำนวนครัวเรือนที่นี้อยู่ในแต่ละ
หมู่บ้านจากน้อยไปหามาก แล้วใช้วิธีการทางสถิติเลือกหมู่บ้านออกมาเป็น ๓ หมู่บ้าน ดังนั้น
ในชั้นนี้จะมียุ่บ้านที่ตกเป็นตัวอย่างรวมทั้งหมด ๔๕ หมู่บ้าน

ชั้นที่ ๓ เลือกครัวเรือนในแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรที่ได้ประมูคณาจากสูตรของ
ศาสตราจารย์ เลสลีย์ ริช หาจำนวนครัวเรือนรวมที่ตกเป็นตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน และครัว-
เรือนที่ตกเป็นตัวอย่างด้วยวิธีการนี้จะมีครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่างประมาณหมู่บ้านละ ๓๕ ครัว-
เรือน สำหรับครัวเรือนใดที่จะตกเป็นตัวอย่างนั้น หลังจากหาระยะห่างระหว่างครัวเรือนหนึ่ง
กับอีกครัวเรือนหนึ่งได้แล้ว ก็เลือกครัวเรือนจากหมายเลขครัวเรือนที่ปรากฏในทะเบียนท้องถิ่น
ตามระยะห่างเป็นลำดับไป

โดยวิธีการที่ได้กล่าวมาแล้วโดยย่อทั้ง ๓ ชั้น จะได้ตัวอย่างทั้งหมดประมาณ
๑,๕๘๕ ครัวเรือน

ในการออกสัมภาระ เจ้าหน้าที่ได้ทำการสัมภาษณ์ ๑,๘๒๖ คริวเรือน จาก ๔๕
หมู่บ้าน ของ ๑๕ อำเภอทั่วประเทศ ดังนี้

๑. อำเภอเมือง จังหวัดเชียงราย	๑๐๖ คริวเรือน
๒. อำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่	๑๐๖ คริวเรือน
๓. อำเภอสามเงา จังหวัดตาก	๑๐๕ คริวเรือน
๔. อำเภอขวงเงิน จังหวัดพระนครศรีอยุธยา	๙๖ คริวเรือน
๕. อำเภอสิ่งจัน จังหวัดธนบุรี	๘๘ คริวเรือน
๖. อำเภอหางดง จังหวัดชลบุรี	๑๐๖ คริวเรือน
๗. อำเภอระชาวม จังหวัดจันทบุรี	๑๐๐ คริวเรือน
๘. อำเภอศรีจันทร์ จังหวัดสุรินทร์	๑๐๖ คริวเรือน
๙. อำเภอเมือง จังหวัดกระบี่	๑๐๘ คริวเรือน
๑๐. อำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช	๘๐ คริวเรือน
๑๑. อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา	๗๕ คริวเรือน
๑๒. อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์	๘๘ คริวเรือน
๑๓. อำเภอปางศิลาทอง จังหวัดกำแพงเพชร	๑๐๖ คริวเรือน
๑๔. อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม	๑๐๘ คริวเรือน
๑๕. อำเภอกำแพงเพชร จังหวัดกำแพงเพชร	๘๗ คริวเรือน
รวม	๑,๘๒๖ คริวเรือน

๒. ตัวอย่างที่สัมภาษณ์ได้

การสำรวจที่สำนักงานสถานีวิทยุแห่งชาติ สวท. ๖ จ. ราชบุรี โดยบุคคลในตำแหน่งมี
อำเภอราชบุรี และตำบลมาโจยสัมพันธ์ในตำบลชะอำ ของจังหวัดยะลา นั้น คริวเรือนที่ตก
เป็นตัวอย่างมีทั้งสิ้น ๘๐๓ คริวเรือน ในจำนวนนี้ปรากฏว่าย้ายออกไปหรือไม่อยู่ยามหลังจาก
ติดตามแล้วของกรัง จำนวน ๗๘ คริวเรือน ดังนั้นคริวเรือนที่แท้จริงมีได้จึงมีเพียง ๗๒๕ คริว
เรือน มีประชากรที่ถูกแจกจ่าย ๓,๘๘๖ คน ทั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์หญิง ๘๐๖ ราย และชาย
๑๕๓ ราย

ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สํารวจโดยการ
สุ่มตัวอย่างประชากรทั่วประเทศในเขตชนบท ได้ครัวเรือนที่ตกเป็นตัวอย่าง ๑,๙๓๒ ครัว-
เรือน มีประชากรที่ถูกเจนนับ ๘,๘๐๐ คน ซึ่งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์หญิง ๑,๕๐๐ ราย และ
ชาย ๑,๑๑๘ ราย

๓. แบบสอบถาม

แบบสอบถามที่สำนักงานสถิติแห่งชาติ ใช้ในการสัมภาษณ์ชาวไทยมุสลิมครั้งนี้
พิมพ์เป็นภาษาไทยและภาษาบาลีสองถ้อยถน แบบสอบถามสร้างขึ้นเพื่อต้องการที่จะทราบข้อมูล
เกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์และทัศนคติของประชากรที่มีต่อการวางแผนครอบครัว ดังนั้นแบบสอบ
ถามจึงมีคำถามเกี่ยวกับ

- ก. สมาชิกในครัวเรือน
- ข. คำถามเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์
- ค. ทัศนคติที่มีต่อครอบครัว
- ง. ลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม
- จ. ทัศนคติทางศาสนา
- ฉ. ความสัมพันธ์ในครอบครัว

ทั้งหมดมีรวมคำถามทั้งหมด ๘๘ คำถาม บรรจุอยู่ในแบบสอบถามหนา ๒๘ หน้า

สำหรับแบบสอบถามที่ศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ใช้ในการสัมภาษณ์ สร้างขึ้นเพื่อต้องการที่จะทราบข้อมูลเกี่ยวกับ

- ก. สมาชิกในครัวเรือน
- ข. ความสัมพันธ์ทางครอบครัว
- ค. ความต้องการที่จะมีบุตรเพิ่มอีก
- ง. ความคาดหวังและความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรชาย
- จ. รายละเอียดทั่วไปเกี่ยวกับอาชีพ
- ฉ. ประวัติการย้ายถิ่น
- ช. ภาวะการตาย

- ซ. การเขียนฐานะทางสังคม
- ฅ. ผู้ที่ตัดสินใจในกิจการของครอบครัว
- ฉ. การติดต่อกับโลกภายนอก
- ค. ความเชื่ออันนอกเหนือธรรมชาติ
- ฅ. ลักษณะของบ้าน
- จ. ข้อมูลเกี่ยวกับการอนามัย
- ช. ประวัติและฐานะทางสังคมของสตรีผู้ให้สัมภาษณ์ อันได้แก่การศึกษาและการทำงาน
- ฅ. การสนทนา
- ฉ. การตั้งครุฑและการให้กำเนิด
- ค. ความสามารถที่จะมีบุตรได้
- ช. ความรู้ ทักษะ และการปฏิบัติเกี่ยวกับการวางแผนครอบครัว

รวมหัวข้อใหญ่ทั้งหมด ๑๕ หัวข้อ มีคำถามรวมทั้งสิ้น ๓๗๖ คำถาม บรรจุอยู่ในแบบสอบถาม หน้า ๕๖ หน้า

๔. วิธีการสำรวจ

สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติใช้เวลาทั้งสิ้นนานกว่า ๔ อาทิตย์ ระหว่างเดือนสิงหาคม ถึงเดือนกันยายน พ.ศ. ๒๕๑๑ เจ้าหน้าที่สำรวจมี ๑๕ คน เป็นชาย ๕ คน เป็นหญิง ๑๐ คน เจ้าหน้าที่เหล่านี้ประกอบด้วย พยาบาล ผดุงครรภ์ และพนักงานอนามัย ซึ่งพูดภาษาแม่เลยท้องถิ่นได้ ทั้งนี้มีเจ้าหน้าที่ที่เคยมีประสบการณ์ทำงานสัมภาษณ์ในสนามมาแล้ว รองกองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ ๔ คน เป็นผู้ควบคุมและประสานงาน เจ้าหน้าที่ทั้งหมดดังกล่าวได้ทำการฝึกอบรมในการเป็นพนักงานสำรวจเป็นเวลา ๑ อาทิตย์ที่จังหวัดยะลา ก่อนที่จะออกปฏิบัติงานสนาม แยกสถานที่ไว้ในถ้ำสนักภายในภาษาไทยและภาษามลายูท้องถิ่นเนื่องจากชาวบ้านส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้ อย่างไรก็ตามแบบสอบถามที่เป็นภาษามลายูมี เป็นเพียงแนวทางที่ใช้ในการสัมภาษณ์ เพราะภาษามลายูที่ชาวบ้านใช้ในชีวิตประจำวันนั้น แตกต่างกับภาษามลายูที่เขียน แต่ข้อแตกต่างอันนี้ไม่เป็นปัญหา เนื่องจากพนักงานสัมภาษณ์พูดภาษามลายูท้องถิ่นได้คล่องแล้ว และเน้นด้วยชนบทธรรมเนียมประเพณีบางประการ

การสอบถามจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องใช้ผู้สัมภาษณ์ที่เป็นบุคคลพิเศษ เดียวกันกับผู้ถูกสัมภาษณ์ ก่อนการออกสัมภาษณ์ เจ้าหน้าที่ได้ไม่แนะนำตัวกับท่านนั้น หรือผู้ใดในบ้าน เพื่อขอความร่วมมือและแจ้งให้ทราบรายละเอียดเกี่ยวกับการสำรวจ และนั่นจึงปรากฏว่าผู้ให้สัมภาษณ์ทุกคนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี จะมีอยู่บ้างที่สัมภาษณ์ไม่ได้ก็เนื่องมาจากผู้ถูกสัมภาษณ์ไม่อยู่บ้าน ระหว่างที่เจ้าหน้าที่ออกทำการสำรวจเท่านั้น แต่อย่างไรก็ตามพนักงานสำรวจจะต้องกลับไปปฏิบัติงานที่ยังไม่ได้สัมภาษณ์อีกสองครั้ง

การสัมภาษณ์ สัมภาษณ์สตรีอายุ ๑๕ - ๔๔ ปี ที่สมรสแล้วและอยู่กินกับสามี และ สัมภาษณ์เด็กในครัวเรือน ในการสำรวจครั้งนี้เนื่องจากไม่ทราบว่าบ้านใดมีสตรีที่มีคุณสมบัติ ดังกล่าวบ้าง จึงจำเป็นที่จะต้องออกทำการเยี่ยมและสัมภาษณ์ทุกบ้าน ดังนั้นการสำรวจจึง ดำเนินการเพิ่มขึ้น ๆ ดังนี้

- ก. พักการเยี่ยมบ้านและจดบันทึกผลในครัวเรือน
- ข. สัมภาษณ์สตรีอายุ ๑๕ - ๔๔ ปี ที่อยู่กินกับสามี โดยถามเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์และการวางแผนครอบครัว (ถ้ามีหลายคนในครัวเรือนก็เลือกถามเพียงคนเดียว)
- ค. สัมภาษณ์ชายที่เป็นสามีของสตรีในข้อ ข. ประมาณร้อยละ ๓๐ โดยการถามเกี่ยวกับความรู้เบื้องต้น ทักษะคิดและการปฏิบัติ ที่มีต่อการวางแผนครอบครัว

การจดบันทึกผลในครัวเรือน การสัมภาษณ์หญิงที่มีคุณสมบัติและอายุที่มีคุณสมบัติตามที่ต้องการในแต่ละครัวเรือน ใช้เวลาประมาณ ๑๐ นาที ๔๕ นาที และ ๓๐ นาที ตามลำดับ เจ้าหน้าที่ทำการสัมภาษณ์ในเวลากลางวัน และตรวจแบบสอบถามที่สัมภาษณ์เจ้าในตอนกลางคืน หากแบบสอบถามที่ได้มานั้นมีข้อผิดพลาด ก็จะทำให้เจ้าหน้าที่ขนานนามไปถามซ้ำข้อมูลที่สงสัยในแต่ละครัวเรือน ไปวันต่อไป

สำหรับทุนวิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยนั้น การสำรวจ ประชากรในเขตชนบทโดยการสุ่มตัวอย่างทั่วประเทศได้ดำเนินการระหว่างเดือนเมษายน - พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ โดยมีนักสำรวจซึ่งคัดเลือกผู้ที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากนิสิตชั้นปริญญาตรี คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และรับการอบรมในหน้าที่ของพนักงานสำรวจ จำนวน

๑๕ คน และมีผลิตภัณฑ์จากโพรงแมลงวันทั้งหมด เป็นผู้ควบคุมและประสานงาน ทั้งได้ดำเนินการอ่านฉลากของตู้ควบคุมศาสตราจารย์ ดร. วิศิษฐ์ ประจวบเหมาะ อาจารย์ประจำ กองวิชาชีววิทยานิติเวช แพทย์ และศาสตราจารย์ ซิดนีย์ โกลด์สไตน์ (Professor Sydney Goldstien) หัวหน้าแผนกวิชาสัตววิทยาและมนุษย์วิทยา มหาวิทยาลัยบราวน์ สหรัฐอเมริกา ที่ปรึกษาของศูนย์วิจัยและฝึกอบรมทางประชากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การสัมภาษณ์ ให้พนักงานสำรวจ ระหว่างการสัมภาษณ์ตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ดังนี้

ชาย

000241

๑. ถ้าในครัวเรือนมีตู้สมรสเพียงตู้เดียว ให้สัมภาษณ์สามี
๒. ถ้าในครัวเรือนไม่มีตู้สมรสเลย ให้สัมภาษณ์หัวหน้าครัวเรือน (เจ้าบ้าน) โดยไม่คำนึงถึงเพศหรืออายุ
๓. ถ้าในครัวเรือนมีตู้สมรส ๒ ตู้ หรือมากกว่านั้น ให้เลือกสัมภาษณ์สามีคนหนึ่งตามเกณฑ์ดังนี้ ตามลำดับถัดไป
 - ก. สัมภาษณ์สามีที่เป็นเจ้าบ้านที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี และกำลังอยู่กับภรรยา
 - ข. ถ้าเจ้าบ้านไม่มีคุณสมบัติตามข้อ ๓ (ก) ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี แล้งงานแล้ว และอยู่กับภรรยา โดยพิจารณาว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาหัวถิ่นของครัวเรือนมากกว่าคู่สามีภรรยาอื่น ๆ (ไม่ับเจ้าบ้าน)
 - ค. ถ้าไม่สามารถหาคนที่ตรงกับข้อ ก. หรือ ข. ได้ ให้สัมภาษณ์ชายที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี แล้งงานแล้ว และอยู่กับภรรยา

หญิง

ให้สัมภาษณ์ภรรยาของชายที่ถูกสัมภาษณ์ และหญิงทุกคนในครัวเรือนที่มีอายุต่ำกว่า ๒๐ ปี เฉพาะสมรสแล้ว ไม่ว่าจะสถานภาพสมรสจะเป็นเช่นไรก็ตาม เช่น หม้าย หรือแยกกันอยู่ก็ตาม

ลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัว

ลักษณะโดยทั่วไปของครอบครัวนั้นจะแสดงให้เห็นในรูปของ ลักษณะของครอบครัว ระดับการศึกษาของหัวหน้าครอบครัว ครอบครัว ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครอบครัวและภาวะเจริญพันธุ์ ทั้งนี้ข้อมูลของชาวไทยมุสลิมที่ทำการสำรวจโดยสำนักงานสถิติแห่งชาตินั้น มีขนาดของตัวอย่างตรงกับข้อมูลของชาวไทยที่ทำการสำรวจ โดยสุ่มวิธีจับและเปิดครอบครัวทางประชากร จากลงทะเบียนครัวเรือนที่สำนักงานสถิติ ๒๕๔ ครัวเรือน และ ๑,๘๑๖ ครัวเรือนตามลำดับ ประชากรทั้งหมดจากครัวเรือนที่ทำการสัมภาษณ์ ๘,๘๑๖ คน และ ๘,๘๑๖ คนตามลำดับ ตัวเฉลี่ยของครอบครัวเรือนมี ๕.๘ คน และ ๖.๘ คน ข้อมูลต่าง ๆ ของชาวไทยมุสลิมได้มาจากการสัมภาษณ์ชาวไทยมุสลิมที่เป็นชาย ๑๕๓ ราย เป็นหญิง ๕๐๖ ราย หรือชาวไทยในจากการสัมภาษณ์ชาวไทยที่เป็นชาย ๑,๑๑๘ ราย และเป็นหญิง ๑,๕๐๐ ราย ดังแสดงในตารางที่ ๑

ตารางที่ ๑ ขนาดของตัวอย่างที่สัมภาษณ์โดยลงจากไทยมุสลิมและชาวไทย

รายละเอียด	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
จำนวนครัวเรือนที่สัมภาษณ์ได้	๘๖๘	๑,๘๑๖
ประชากรไทยครัวเรือนรวมทั้งคนที่สัมภาษณ์	๓,๘๑๖	๘,๘๑๖
ตัวเฉลี่ยจำนวนลูกในครัวเรือน	๕.๘	๖.๘
ผู้ให้สัมภาษณ์รวมทั้งสิ้น	๖๕๕	๖,๖๖๘
ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นชาย	๑๕๓	๑,๑๑๘
ผู้ให้สัมภาษณ์ที่เป็นหญิง	๕๐๒	๑,๕๐๐

๑. ลักษณะของครอบครัว

ในวิชาสังคมวิทยาแบ่งครอบครัวอย่างกว้าง ๆ ไว้ ๒ แบบใหญ่ ๆ คือ ครอบครัวแรกเริ่มและครอบครัวขยาย ครอบครัวแรกเริ่ม (nuclear family) เป็นครอบครัวขนาดเล็กประกอบด้วยสมาชิกในฝั่งสามี ภรรยาและบุตร เท่านั้น แต่ครอบครัวขยาย (extended family)

นอกจากจะประภคณด้วยสำนึกภรรยาและบุตรแล้ว ยังมีจิตนาการหรือญาติของทั้งสองฝ่ายหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอยู่ด้วย

ลักษณะครอบครัวโดยทั่วไปของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยพื้นเมืองเป็นครอบครัวแบบแรกเริ่ม มีร้อยละ ๔๔ และ ๔๖ ตามลำดับ รองลงมาเป็นครอบครัวแบบขยายร้อยละ ๓๓ และ ๓๔ ตามลำดับ นอกนั้นเป็นครอบครัวแบบอื่น ๆ ร้อยละ ๑๘ และ ๒๐ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ ๒

ตารางที่ ๒ เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของครอบครัวแบบต่าง ๆ ของชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

ลักษณะของบุคคลที่อยู่ในครอบครัว	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทยพื้นเมือง
๑. ครอบครัวแบบแรกเริ่ม	๔๔.๐ (๓๔๘)	๔๖.๐ (๓๗๔)
๒. ครอบครัวแบบขยายประเภทที่มีความารดาของสามีหรือภรรยาอาศัยอยู่ด้วย	๕.๐ (๓๓)	๘.๒ (๑๓๘)
๓. ครอบครัวแบบขยายประเภทที่มีความารดาของสามีหรือภรรยาและญาติอื่น ๆ อาศัยอยู่ด้วย	๔.๐ (๓๒)	๒.๕ (๑๑๗)
๔. ครอบครัวแบบขยายประเภทที่ญาติอื่น ๆ อยู่ด้วย	๒๔.๐ (๑๗๖)	๑๘.๗ (๓๑๕)
๕. ครอบครัวแบบอื่น ๆ	๑๕.๐ (๑๑๑)	๒๐.๒ (๓๔๑)
รวม	๑๐๐.๐ (๗๖๖)	๑๐๐.๐ (๑,๒๕๖)

๒. ระดับการศึกษาของหัวท้าวครัวเรือน

การศึกษาในปัจจุบันทางสังคมที่มีผลต่อขนาดของครอบครัว ในหลายประเทศจำนวนบุตรในครอบครัวมีความสัมพันธ์กับการศึกษาของคู่สมรส ซึ่งมักจะพบว่าในกลุ่มบุคคลที่มีการศึกษาสูงมักจะมีบุตรน้อย และในกลุ่มที่ลดอบการศึกษามักจะมีบุตรมาก ในประเทศไทยดี จากการศึกษาลำรวจเบื้องต้นเกี่ยวกับภาวะเจริญพันธุ์และทัศนคติที่มีต่อครอบครัวในชนเมืองภาคใต้ ของสีออน ตาบาซ และราฮูล แรมมอล พบว่าคู่สมรสที่หัวท้าวครัวเรือนไม่เคยเรียนหนังสือ หรือเรียนการศึกษาขั้นต้น

๑๑. Clyde V. Kiser (Ed.). Research in Family Planning, Princeton University Press, United States of America, 1962, p.380.

เพียง ๑ ปี มีบุตรที่คลอดมีวิถีชีวิตเฉลี่ย ๔.๔๑ คน และผู้ที่เรียนในระดับสูงอย่างน้อยไม่ต่ำกว่า ๔ ปี หรือสูงกว่านั้น มีบุตรที่คลอดมีวิถีชีวิตเฉลี่ย ๓.๓๖ คน ซึ่งจะเห็นว่าภาวะเจริญพันธุ์ลดต่ำลงมาเกือบร้อยละ ๕๐

ระดับการศึกษาระดับหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยมุสลิมต่ำกว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทย กล่าวคือผู้ที่ไม่เคยเรียนหนังสือเลยชาวไทยมุสลิมมีถึงร้อยละ ๖๖ ไทยที่ชาวไทยมีเพียงร้อยละ ๓๔ เท่านั้น ผู้ที่เคยเรียนหนังสือแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษา ๔ ชาวไทยมุสลิมมีร้อยละ ๑๐ ชาวไทยมีร้อยละ ๑๔ และผู้ที่เรียนจบชั้นประถมศึกษา ๔ และสูงกว่าของชาวไทยมุสลิมและชาวไทยมีร้อยละ ๒๔ และ ๒๖ ตามลำดับ ดังแสดงในตารางที่ ๓

ตารางที่ ๓. เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

ระดับการศึกษา	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
๑. ไม่เคยเรียนหนังสือ	๖๕.๘ (๓๖๐)	๒๔.๐ (๓๓๕)
๒. เคยเรียนหนังสือแต่ไม่จบชั้นประถมศึกษา ๔	๑๐.๒ (๕๑)	๑๓.๘ (๑๘๘)
๓. เรียนจบชั้นประถมศึกษา ๔ และสูงกว่า	๒๔.๐ (๑๒๐)	๖๒.๑ (๘๘๖)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๑)	๑๐๐.๐ (๑,๓๕๙)

๓. ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือน

การชีพเป็นปัจจัยหนึ่งซึ่งแสดงให้เห็นความแตกต่างระหว่างฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัว และเป็นที่ยอมรับกันในประเทศต่าง ๆ ว่า จำนวนบุตรของครอบครัวที่ต่างอาชีพกันนั้นมีความแตกต่างกัน ในประเทศไทยได้มีการศึกษาถึงเรื่องนี้โดย ดร. สักดิ์ มาสุนทรินทร์ ผลการศึกษาปรากฏว่า บุคคลที่มีอาชีพเกี่ยวกับการใช้สมองหรืองานในสำนักงาน มักจะมีบุตร

น้อยกว่าบุคคลที่มีอาชีพใช้แรงงาน เช่นการประกอบกิจการหรือรับจ้างใช้แรงงานต่าง ๆ^{๑๖} ดังนั้นอาชีพเหล่านี้จะเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการรับเอาวิถีการวางแผนครอบครัวมาปฏิบัติ

ลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยมุสลิมและชาวไทยต่างกัน กล่าวคือชาวไทยมุสลิมมีอาชีพทางเกษตรกรรมสูงกว่าชาวไทยเป็นร้อยละ ๔๕ และ ๓๖ ตามลำดับ ผู้ที่มีอาชีพเกี่ยวกับการไร่นาหรืองานในสำนักงานได้แก่พ่อค้า ครู และข้าราชการ ชาวไทยมุสลิมร้อยละ ๔ ชาวไทยร้อยละ ๑๐ ส่วนอาชีพอื่น ๆ ร้อยละ ๓ และ ๑๓ ตามลำดับ ชาวไทยมุสลิมว่างงานร้อยละ ๓.๖ แต่ชาวไทยว่างงานเพียงร้อยละ ๑.๔ ดังแสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔. เปรียบเทียบจำนวนร้อยละตามลักษณะอาชีพของหัวหน้าครัวเรือนชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

ลักษณะอาชีพ	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
๑. ทำนา ทำสวน	๔๕.๐ (๔๕๓)	๓๕.๖ (๑,๐๔๑)
๒. พืชผัก	๓.๖ (๑๔)	๔.๓ (๒๓)
๓. ครู	.๖ (๑)	๑.๐ (๑๕)
๔. ข้าราชการ	.๖ (๑)	๔.๓ (๒๑)
๕. อื่น ๆ	๓.๔ (๑๓)	๑๓.๖ (๑๔๐)
๖. ว่างงาน	๓.๖ (๑๔)	๑.๔ (๒๒)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๓)	๑๐๐.๐ (๑,๔๓๑)

๑๖. ศักดิ์ ยาสุนันตร์, "การสำรวจความเห็นเกี่ยวกับการมีบุตรของหัวหน้าครัวเรือน ซึ่งเป็นข้าราชการและประกอบอาชีพทางเกษตร", การสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง ประชากรของประเทศไทย ครั้งที่ ๑ (เอกสารของกองวิจัยสังคมศาสตร์ สำนักงานสภาวิจัยแห่งชาติ พ.ศ.๒๕๐๖) หน้า ๒๔๖.

๔. ภาวะเจริญพันธุ์

ในการศึกษาทัศนคติและพฤติกรรมที่มีต่อการวางแผนครอบครัวนั้น ต้องทราบถึงภาวะเจริญพันธุ์ ภาวะเจริญพันธุ์ที่ศึกษาได้แก่จำนวนครั้งที่สตรีแต่งงาน จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ จำนวนเด็กเกิดมีชีวิต และจำนวนเด็กที่มีชีวิตในปัจจุบัน

๔.๑ จำนวนครั้งที่สตรีแต่งงาน

สตรีชาวไทยมุสลิมทำการสมรสเพียงครั้งเดียวร้อยละ ๗๑ สตรีชาวไทยสมรสเพียงครั้งเดียวร้อยละ ๔๗ สตรีชาวไทยมุสลิมที่สมรสตั้งแต่ ๒ ครั้งขึ้นไปมีมากกว่าสตรีชาวไทย กล่าวคือชาวไทยมุสลิมมีถึงร้อยละ ๒๙ โดยที่ชาวไทยมีเพียงร้อยละ ๑๓ ดังแสดงในตารางที่ ๕

ตารางที่ ๕ เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของจำนวนครั้งที่แต่งงานของสตรีชาวไทยมุสลิมและของสตรีชาวไทย

จำนวนครั้งที่สตรีแต่งงาน	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
เคยแต่งงานเพียง ๑ ครั้ง	๗๑.๕ (๓๕๖)	๔๗.๑ (๑,๖๘๓)
เคยแต่งงาน ๒ ครั้ง	๑๖.๐ (๘๐)	๑๑.๒ (๑๖๖)
เคยแต่งงาน ๓ ครั้ง	๙.๑ (๓๖)	๑.๕ (๒๖)
เคยแต่งงาน ๔ ครั้ง	๔.๐ (๒๐)	.๖ (๔)
เคยแต่งงาน ๕ ครั้ง	๐.๘ (๔)	
เคยแต่งงาน ๖ ครั้ง	๑.๖ (๖)	
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๑๐๐.๐ (๑,๘๘๕)

๔.๒ จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์

สตรีชาวไทยมุสลิมเคยตั้งครรภ์ ๓ - ๔ ครั้ง มีจำนวนสูงที่สุดถึงร้อยละ ๓๔ โดยที่สตรีไทยมีเพียงร้อยละ ๒๐ เท่านั้น สตรีชาวไทยมุสลิมเคยตั้งครรภ์เกิน ๔ ครั้งขึ้นไปมี

เพียงร้อยละ ๒๕ เท่านั้น แต่สตรีชาวไทยตั้งครรภ์เกิน ๔ ครั้ง มีจำนวนสูงถึงร้อยละ ๕๔ โดยเฉพาะอย่างยิ่งตั้งครรภ์เกิน ๘ ครั้งขึ้นไปมีถึงร้อยละ ๓๖ แสดงว่าสตรีชาวไทยมีโอกาสที่จะตั้งครรภ์มากกว่าสตรีชาวไทยมุสลิม สตรีชาวไทยมุสลิมตั้งครรภ์เฉลี่ย ๓.๖ ครั้งต่อสตรี ๑ คน สตรีชาวไทยตั้งครรภ์เฉลี่ย ๔.๕ ครั้งต่อสตรี ๑ คน ดังแสดงในตารางที่ ๖

ตารางที่ ๖ เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของจำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์ของสตรีชาวไทยมุสลิมและของสตรีชาวไทย

จำนวนครั้งที่ตั้งครรภ์	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
ไม่เคยตั้งครรภ์เลย	๕.๖ (๕๕)	๖.๖ (๕๖)
เคยตั้งครรภ์ ๑ ถึง ๒ ครั้ง	๒๓.๓ (๑๓๘)	๒๐.๑ (๒๕๘)
เคยตั้งครรภ์ ๓ ถึง ๔ ครั้ง	๓๓.๘ (๑๕๐)	๖๐.๒ (๒๕๘)
เคยตั้งครรภ์ ๕ ถึง ๖ ครั้ง	๑๘.๕ (๕๓)	๑๓.๘ (๒๖๘)
เคยตั้งครรภ์ตั้งแต่ ๖ ครั้งขึ้นไป	๖.๘ (๓๖)	๓.๓ (๕๖)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๑๐๐.๐ (๑,๕๖๘)

๔.๓ จำนวนเด็กเกิดมีชีวิต

จำนวนเด็กเกิดมีชีวิตของชาวไทยมุสลิมนั้นส่วนมากมีไม่เกิน ๔ คน มีถึงร้อยละ ๒๕ จำนวนสูงสุด ๓ - ๔ คน มีร้อยละ ๓๕ และมีเกิน ๔ คนขึ้นไปเพียงร้อยละ ๒๖ เท่านั้น ชาวไทยมีเด็กเกิดมีชีวิตไม่เกิน ๔ คน ร้อยละ ๕๓ แต่มีเกิน ๔ คนมีจำนวนสูงถึงร้อยละ ๕๖ โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีตั้งแต่ ๖ คนขึ้นไปมีจำนวนสูงที่สุดถึงร้อยละ ๓๖ แสดงว่าชาวไทยมีเด็กเกิดมีชีวิตมากกว่าชาวไทยมุสลิม ชาวไทยมุสลิมเด็กเกิดมีชีวิตโดยเฉลี่ย ๓.๘ คนต่อสตรี ๑ คน ชาวไทย ๔.๓ คน ดังแสดงในตารางที่ ๗

ตารางที่ ๑ เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของเด็กเกิดมีชีพของชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

เด็กเกิดมีชีพ	อัตราส่วนร้อยละ	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
ไม่มี	๑๐.๕ (๕๖)	๖.๕ (๕๖)
มี ๑ - ๒ คน	๒๕.๕ (๑๔๔)	๒๑.๑ (๓๑๖)
มี ๓ - ๔ คน	๓๘.๖ (๑๙๖)	๒๐.๕ (๓๐๓)
มี ๕ - ๖ คน	๑๖.๙ (๘๕)	๑๘.๖ (๒๙๐)
มี ๖ คนขึ้นไป	๕.๐ (๒๕)	๓๖.๓ (๕๗๘)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๑๐๐.๐ (๑,๔๗๘)

๔.๔ จำนวนเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่

ชาวไทยมุสลิมมีเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่เกิน ๔ คน สูงถึงร้อยละ ๑๓ โดยมีเพียง ๑ - ๒ คนร้อยละ ๓๖ มี ๓ - ๔ คน ร้อยละ ๓๗ มีเกิน ๔ คนขึ้นไปเพียงร้อยละ ๑๖ เท่านั้น ชาวไทยมีเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่ไม่เกิน ๔ คน ร้อยละ ๕๖ มีเกิน ๔ คน ร้อยละ ๔๒ ชาวไทยมุสลิมเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่คิดจัวเฉลี่ย ๒.๙ คนต่อสตรี ๑ คน สำหรับชาวไทยนั้น ๓.๖ คนต่อสตรี ๑ คน แสดงให้เห็นว่าจำนวนเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่โดยเฉลี่ยต่อสตรี ๑ คน ของชาวไทยมีจำนวนมากกว่าของชาวไทยมุสลิม ดังแสดงในตารางที่ ๔

ตารางที่ ๔ เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของจำนวนเด็กที่ยังมีชีวิตอยู่ของชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

เด็กที่ยังมีชีวิตอยู่	อัตราส่วนร้อย	
	ชาวไทยมุสลิม	ชาวไทย
ไม่มีเลย	๑๑.๓ (๕๙)	๘.๐ (๑๑๘)
มี ๑ - ๒ คน	๓๕.๙ (๑๗๕)	๒๘.๓ (๓๖๐)
มี ๓ - ๔ คน	๓๖.๙ (๑๘๕)	๒๕.๖ (๓๓๗)
มี ๕ - ๖ คน	๑๓.๕ (๖๘)	๓๖.๕ (๓๓๓)
มี ๖ คนขึ้นไป	๒.๖ (๑๑)	๑๙.๖ (๒๕๐)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๑๐๐.๐ (๑,๔๗๘)

๕. การกระจายความกดอายุของสตรีระหว่างอายุ ๑๕ - ๔๔ ปี

จากตารางที่ ๕ ก. จะเห็นว่า ลักษณะการกระจายความกดอายุของสตรีนั้น จำนวนร้อยละของสตรีในกลุ่มอายุน้อยของชาวไทยมุสลิม มีมากกว่าสตรีชาวไทย และจำนวนร้อยละในกลุ่มอายุ ๒๐ - ๒๔ ปี, ๒๕ - ๒๙ ปี และ ๓๐ - ๓๔ ปี ก็มากกว่าสตรีชาวไทย มุสลิมยังมีมากกว่าสตรีชาวไทยเช่นกัน แต่เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มอายุ ๓๕ - ๓๙ และ ๔๐ - ๔๔ ปี ของสตรีชาวไทยมุสลิมกลับมีจำนวนร้อยละต่ำกว่าสตรีชาวไทย

ตารางที่ ๕ ก. เปรียบเทียบจำนวนร้อยละของสตรีจำแนกตามกลุ่มอายุ ของชาวไทยมุสลิมและชาวไทย

กลุ่มอายุ	อัตราส่วนร้อยละ	
	มุสลิม	ไทย
๑๕ - ๑๙	๑๖.๘ (๖๖)	๘.๕ (๕๐)
๒๐ - ๒๔	๑๗.๕ (๔๘)	๑๔.๖ (๑๖๑)
๒๕ - ๒๙	๒๑.๘ (๑๑๔)	๑๘.๖ (๒๐๐)
๓๐ - ๓๔	๒๓.๕ (๑๐๕)	๒๐.๖ (๒๖๖)
๓๕ - ๓๙	๑๕.๘ (๓๔)	๒๖.๘ (๖๘๖)
๔๐ - ๔๔	๕.๘ (๑๓)	๑๕.๓ (๒๑๓)
รวม	๑๐๐.๐ (๕๐๖)	๑๐๐.๐ (๑,๑๐๐)